

DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2024.03.174>

JEL classification: Q57, Q13, Q56, O13

UDC: 338.432:504.06(477)

Ніна ПЕТРУХА

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту в будівництві,
Київський національний університет будівництва та архітектури, Україна
E-mail: petrukha.nm@knuba.edu.ua
ORCID ID: 0000-0002-3805-2215
Web of Science Researcher ID: ABC-8893-2021
Scopus Author ID: 58000960900

ІНСТИТУЦІЙНІ УМОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗЕЛеної ТРАНСФОРМАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ У КОНТЕКСТІ ПЕРЕХОДУ ДО БІОЕКОНОМІКИ

АНОТАЦІЯ

Вступ. У статті проаналізовано інституційні умови забезпечення зеленої трансформації сільськогосподарських підприємств України в контексті переходу до біоекономіки. Зокрема, розглянуто нормативно-правові акти, програми державної підтримки та міжнародний досвід ЄС у стимулюванні розвитку екологічно стійкого сільського господарства. Особлива увага приділяється вивченню національних та міжнародних підходів до впровадження циркулярної економіки та органічного землеробства, а також аналізу проблем та перспектив їх реалізації в Україні. Запропоновано рекомендації щодо вдосконалення інституційних механізмів підтримки зеленої трансформації сільськогосподарських підприємств у процесі адаптації до вимог біоекономіки.

Метою статті є дослідження інституційних умов зеленої трансформації сільськогосподарських підприємств України в контексті переходу до біоекономіки з урахуванням міжнародного досвіду та розробка пропозицій щодо стратегічних напрямів їх вдосконалення.

Методологія. У процесі дослідження використано методи аналізу та синтезу для оцінки інституційних умов зеленої трансформації; порівняння – для аналізу досвіду ЄС та України; узагальнення – для формулювання рекомендацій щодо вдосконалення інституційних механізмів.

Результати. Доведено, що адаптація законодавчої бази України до європейських стандартів та впровадження державних програм підтримки екологічного сільського господарства є важливими чинниками для успішної зеленої трансформації аграрного сектору. Запропоновано стратегічні напрями вдосконалення інституційних умов, що сприятимуть переходу до біоекономіки.

Ключові слова: зелена трансформація; біоекономіка; сільськогосподарські підприємства; інституційні умови; державна підтримка; циркулярна економіка; органічне землеробство; міжнародний досвід.

Вступ

Сільське господарство залишається одним із ключових секторів української економіки, забезпечуючи значну частку ВВП та експортних надходжень. Однак традиційні підходи до

ведення сільськогосподарського виробництва є енерговитратними, що призводить до негативного впливу на навколишнє середовище. В умовах сучасних викликів, таких як виснаження природних ресурсів, деградація ґрунтів, зміна клімату та необхідність

© Ніна Петруха, 2024

Отримано: 08.08.2024 р.

Рекомендовано до друку: 28.08.2024 р.

Опубліковано: 30.09.2024 р.

Ця стаття розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0, яка дозволяє необмежене повторне використання, розповсюдження та відтворення на будь-якому носії, за умови правильного цитування оригінальної роботи.

Як цитувати: Петруха Н. Інституційні умови забезпечення зеленої трансформації сільськогосподарських підприємств у контексті переходу до біоекономіки. *Економічний аналіз*. 2024. Том 34. № 3. С. 174-189. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2024.03.174>

зменшення викидів парникових газів, впровадження біоекономіки в сільське господарство стає не лише можливістю, але й необхідністю для забезпечення сталого розвитку.

Біоекономіка орієнтується на використання біологічних ресурсів, таких як біомаса, для виробництва енергії, матеріалів та продуктів, що сприяє зменшенню залежності від викопного палива та скороченню екологічного навантаження на навколишнє середовище. Для України, як аграрної країни, це відкриває нові перспективи для розвитку інноваційного та екологічно безпечного сільського господарства, яке відповідатиме вимогам європейських та міжнародних стандартів.

Незважаючи на потенціал розвитку біоекономіки, в Україні відсутня системна нормативно-правова база та механізми підтримки зеленої трансформації сільськогосподарських підприємств. Важливим викликом є також низький рівень обізнаності фермерів та виробників про переваги біоекономічних підходів, недостатнє фінансування інноваційних проектів та недосконалість інфраструктури для впровадження екологічно чистих технологій. Такі фактори стримують перехід до більш сталого розвитку аграрного сектору та можуть призвести до втрати конкурентних переваг України на міжнародних ринках.

Тому дослідження інституційних умов забезпечення зеленої трансформації сільськогосподарських підприємств набуває особливої актуальності в процесі переходу до біоекономіки. Важливою є розробка ефективних інструментів державної підтримки, адаптація законодавства до міжнародних вимог та стимулювання інновацій у сільському господарстві. Успішна зелена трансформація сприятиме збереженню природних ресурсів, підвищенню економічної стійкості аграрних підприємств і забезпеченню сталого розвитку сільських територій.

Останні дослідження авторів, таких як Бурляй А. П. та Бурляй О. Л. [1], демонструють важливість інституційної підтримки для розвитку екологічного сільського господарства. Вони звертають увагу на законодавчі механізми та фінансові стимули, які сприяють впровадженню екологічних технологій у фермерських господарствах. Аналогічно,

Вострякова В. І. [2] акцентує на необхідності впровадження інноваційних бізнес-моделей для сталого розвитку агропромислового комплексу, зокрема через використання сучасних інституційних інструментів, що сприяють циркулярній біоекономіці. Досвід ЄС, який аналізує Поленкова М. В. [3], підкреслює значущість інституційних інструментів у забезпеченні сталого розвитку аграрного сектору через екологізацію виробництва.

Крім того, Чала В. С. [4] досліджує можливості інтеграції глобальних екологічних принципів у національну економіку через розробку моделей зеленої економіки, що відповідають викликам сталого розвитку. Яценко О. М., Швиданенко О. А. та Швиданенко Г. О. [5] підкреслюють важливість циркулярної економіки як інструменту модернізації національного виробництва та його гармонізації з європейськими стандартами. Проте, незважаючи на детальне висвітлення цих тем у науковій літературі, інституційні умови зеленої трансформації та біоекономіки в аграрному секторі України залишаються недостатньо дослідженими, що вимагає подальшого вивчення та розробки ефективних механізмів сталого розвитку національного аграрного сектору.

Мета статті

Таким чином, метою нашої статті є дослідження інституційних умов зеленої трансформації сільськогосподарських підприємств України в контексті переходу до біоекономіки з урахуванням міжнародного досвіду та розробка пропозицій щодо стратегічних напрямів їх вдосконалення.

Виклад основного матеріалу дослідження

Теоретичне узагальнення інституційних умов зеленої трансформації сільськогосподарських підприємств у контексті переходу до біоекономіки охоплює різні підходи до розуміння інститутів. Першим, хто ввів поняття «інститут» в економічну теорію, був Т. Веблен, який визначав інститути як звичаї, традиції та норми поведінки, успадковані з минулого. Він наголошував на тому, що інститути формуються історично і впливають на соціальну поведінку та взаємовідносини у суспільстві [6, с. 202]. У. Гамільтон, послідовник Т. Веблена, також

звертав увагу на поведінкові аспекти, підкреслюючи, що інститути відображають колективні звичаї та спосіб мислення людей [7, с. 6].

Дж. Ходжсон розглядав інститути як системи соціальних правил, що структурують взаємодії між людьми і можуть бути формалізованими в процесі розвитку суспільства [8, с. 31, 42]. Д. Норт зробив значний внесок у розвиток неоінституціональної теорії, визначивши інститути як «правила гри», що організують взаємодію між людьми в політичній, соціальній та економічній сферах. Він наголошував, що інститути включають як формальні (закони, нормативно-правові акти), так і неформальні обмеження (звичаї, традиції та моральні норми). Д. Норт зазначав: «Інститути – це правила гри в суспільстві, або, висловлюючись більш формально, створені людиною обмежувальні рамки, які організують взаємовідносини між людьми. Отже, вони задають структуру спонукальних мотивів людської взаємодії – будь-то в політиці, соціальній сфері або економіці. Інституційні зміни визначають те, як суспільства розвиваються в часі, і таким чином є ключем до розуміння історичних змін» [9, с. 17-18].

Розуміння інститутів як організаційних форм діяльності найбільш чітко виражене в підходах Густава фон Шмоллера та Джозефа Стігліца. Г. Шмоллер розглядав інституції як організаційні структури, такі як ринок, підприємство чи держава, що впорядковують соціальні відносини та виконують економічні цілі. Він підкреслював, що інституція – це часткове впорядкування суспільного життя, яке може еволюціонувати і сприяти формуванню суспільних дій у довгостроковому періоді, зокрема через механізми правової опіки або ринкові системи [10]. Джозеф Стігліц також вважав, що ринок і капіталістична компанія є важливими інституціями. Він підкреслював, що ринки самі по собі є інституціями, оскільки організують акти обміну та впорядковують ціноутворення, інформаційні потоки та інші економічні процеси. За його словами, капіталістична компанія не тільки мінімізує витрати, але й створює інституційну схему, яка допомагає структурувати економічну діяльність [11].

Розуміючи сутність інститутів у контексті інституціональної теорії та оцінюючи їх вплив

на функціонування економіки чи публічного управління, в науковій літературі часто акцентують увагу на таких поняттях, як інституційне середовище та інституційні умови. А. Ф. Мельник визначає інституційне середовище як «сукупність основоположних політичних, соціальних, юридичних і економічних правил, що визначають рамки людської поведінки й утворюють базис для виробництва, обміну і розподілу» [12, с. 45]. У дослідженні Шибяєвої Н. В., Ткаченко С. Є., Бабан Т. О. інституційне середовище описується як набір інституцій, інститутів (організацій) та їх системоутворюючих взаємозв'язків, що визначають обмеження та напрями діяльності економічних суб'єктів у межах конкретної форми координації економічної діяльності [13, с. 116].

Отже, інституційне середовище можна узагальнено визначити як сукупність формальних та неформальних інститутів і організацій, що встановлюють правила та умови, за якими функціонують економічні суб'єкти. Ці інститути регулюють взаємодії між учасниками економічного процесу, формують правову та соціальну базу для економічної діяльності, а також забезпечують стабільність та передбачуваність соціально-економічної системи.

Інституційні умови в цілому – це конкретні економічні, правові та політичні інститути, що створюють рамки для функціонування економічної системи. Вони включають такі елементи, як закони, нормативно-правові акти, соціальні норми, правила ведення бізнесу, політичні механізми, а також інститути, що забезпечують координацію діяльності між різними економічними суб'єктами.

У контексті забезпечення зеленої трансформації сільського господарства в умовах переходу до біоекономіки, інституційні умови відіграють ключову роль. Це можуть бути державні програми та стратегії, нормативно-правові акти, що стимулюють впровадження екологічних стандартів, регулюють ринок органічної продукції, впроваджують податкові стимули для екологічно чистих технологій та встановлюють вимоги до використання природних ресурсів. Такі інституційні умови формують основу для сталого розвитку аграрного сектору та переходу до біоекономіки, що передбачає інтеграцію циркулярної

економіки, використання відновлюваних джерел енергії та оптимізацію природних ресурсів задля довгострокового розвитку.

На основі аналізу наукової літератури з питань зеленої трансформації сільського господарства та сталого розвитку інституційні умови зеленої трансформації сільськогосподарських підприємств в контексті переходу до біоекономіки визначено, структуровано та згруповано на рисунку 1.

Однією із основних інституційних умов забезпечення зеленої трансформації сільськогосподарських підприємств у контексті переходу до біоекономіки є наявність наднаціональної візії зеленої трансформації, як стратегічного бачення, що охоплює спільні глобальні зусилля різних країн та міжнародних організацій для досягнення екологічної стійкості та сталого розвитку. Вона базується на узгодженні політик, стандартів та ініціатив, спрямованих на мінімізацію впливу людської діяльності на довкілля, боротьбу зі зміною клімату, збереження природних ресурсів та впровадження циркулярної економіки. Наднаціональна візія передбачає спільну відповідальність за планетарні екосистеми та координується через такі організації, як ООН, Європейський Союз та інші міжнародні інституції, спрямовуючи зусилля на досягнення глобальних екологічних цілей, таких як Цілі сталого розвитку ООН.

Формування наднаціональної візії зеленої трансформації бере свій початок із теоретичного обґрунтування концепції сталого розвитку, представленого у книзі «*Межі зростання*» («*The Limits to Growth*») [14], яка вийшла у 1972 році під егідою Римського клубу. Ця праця, автором якої є Донелла Медоуз та інші, досліджує взаємозв'язок між економічним зростанням, обмеженістю ресурсів та станом довкілля. Модель, на основі якої робилися прогнози, показала, що якщо людство не змінить поточні тренди споживання ресурсів і зростання населення, це призведе до серйозних екологічних та економічних криз.

Основні висновки «*Межі зростання*» полягають у тому, що на планеті є природні межі до зростання використання ресурсів, і продовження нинішніх моделей споживання та виробництва призведе до виснаження цих ресурсів, деградації довкілля та зниження рівня

життя. Книга закликала до переходу до сталих моделей розвитку, що включають впровадження циркулярної економіки, раціонального використання ресурсів та відновлення природних екосистем.

Згодом ці ідеї стали основою для формування Цілей сталого розвитку ООН, які заклали фундамент для зеленої трансформації на глобальному рівні. Саме автори «*Межі зростання*» започаткували дискусію щодо необхідності глобальних зусиль для збереження планети. Серед 17 Цілей сталого розвитку, визначених ООН, кілька безпосередньо стосуються зеленої трансформації:

- Ціль 2: Ліквідація голоду, досягнення продовольчої безпеки і поліпшення харчування та сприяння сталому розвитку сільського господарства.
- Ціль 7: Забезпечення доступу до доступної, надійної, стійкої та сучасної енергії для всіх.
- Ціль 12: Забезпечення сталих моделей споживання та виробництва.
- Ціль 13: Вжиття невідкладних заходів для боротьби зі зміною клімату та його наслідками.
- Ціль 15: Захист та відновлення екосистем суші, сприяння їх сталому використанню, боротьба з опустелюванням, припинення деградації земель та збереження біорізноманіття [14].

Ці цілі спрямовані на забезпечення балансу між економічною діяльністю та екологічною стійкістю, а також на впровадження механізмів захисту планети від негативного впливу людської діяльності, особливо в аграрному секторі.

Елементом наднаціональної візії зеленої трансформації є Європейський зелений курс (European Green Deal) — комплексна стратегія Європейського Союзу, спрямована на досягнення кліматичної нейтральності до 2050 року та перетворення економічної системи ЄС на більш стійку й екологічно безпечну [15]. Основною метою цієї ініціативи є зменшення впливу економічної діяльності на навколишнє середовище, одночасно сприяючи економічному зростанню та підвищенню якості життя громадян.

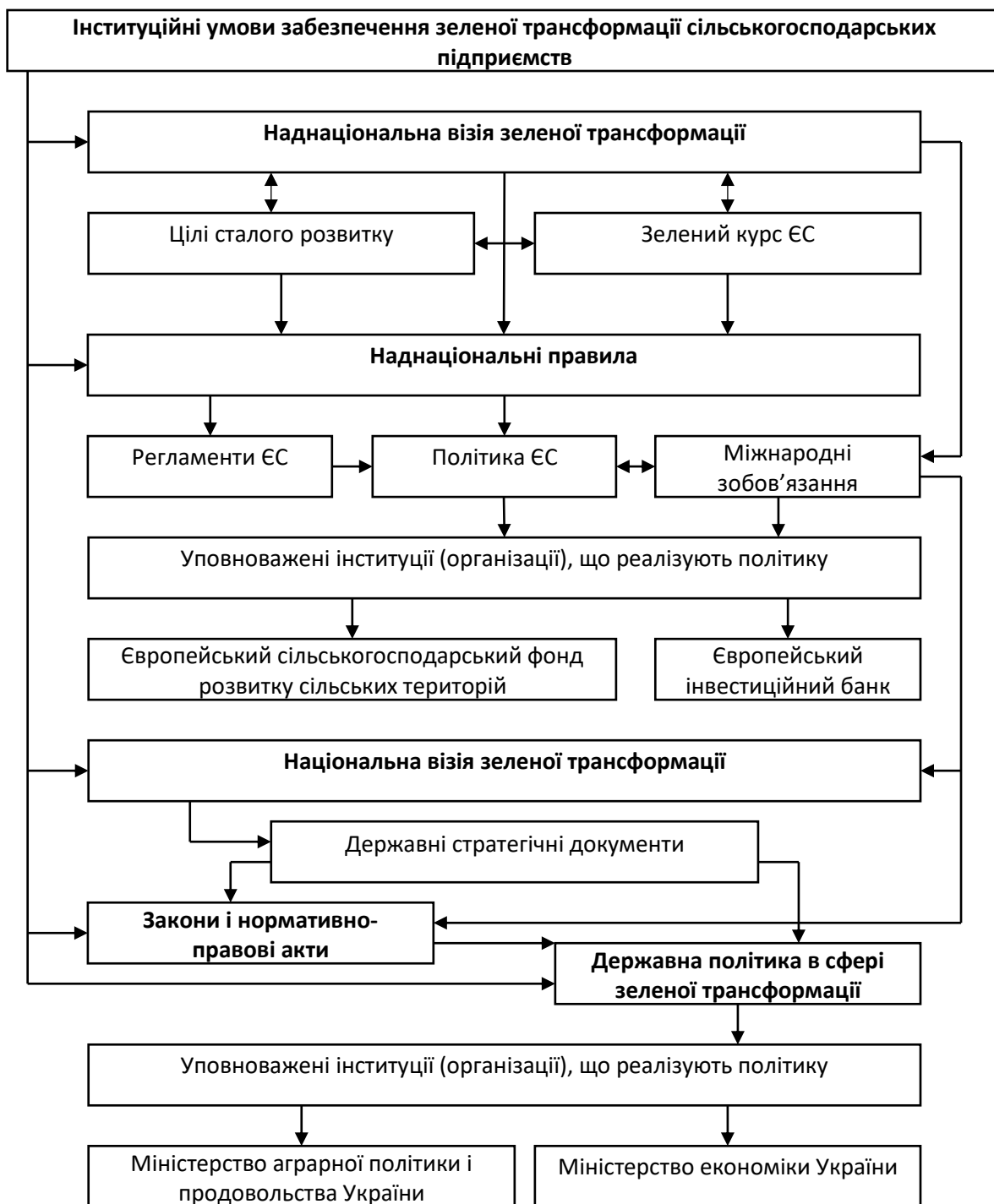

Рис. 1. Структурно-логічна схема інституційних умов зеленої трансформації сільськогосподарських підприємств в контексті переходу до біоекономіки

Одним із ключових аспектів Європейського зеленого курсу є трансформація аграрного сектору, який є важливим компонентом економіки ЄС, але водночас має значний вплив на довкілля через використання природних ресурсів, забруднення ґрунтів і вод, а також викиди парникових газів. Аграрний сектор відіграє центральну роль у забезпеченні

продовольчої безпеки, проте його екологічне навантаження вимагає впровадження більш сталих методів виробництва.

У рамках Європейського зеленого курсу розроблена стратегія «Від ферми до виделки» (Farm to Fork Strategy) [16], яка спрямована на забезпечення справедливих, здорових і екологічно чистих продовольчих систем. Ця

стратегія передбачає впровадження більш сталих сільськогосподарських практик, що включають скорочення використання пестицидів, мінімізацію хімічних добрив, зменшення забруднення водних ресурсів і збереження біорізноманіття. Особливий акцент робиться на підтримці органічного сільського господарства та розвитку технологій, які дозволяють зменшити вплив сільськогосподарського виробництва на навколишнє середовище.

Європейський зелений курс також підтримує перехід до циркулярної економіки, яка передбачає мінімізацію відходів і максимально ефективно використання природних ресурсів. Це особливо актуально для аграрного сектору, де впровадження циркулярних моделей виробництва дозволить знизити вплив на довкілля, сприяти повторному використанню та переробці матеріалів, а також підвищити ефективність виробничих процесів.

Таким чином, Європейський зелений курс у контексті аграрного сектору спрямований на досягнення комплексної трансформації шляхом гармонізації екологічних цілей з економічними потребами. Він стимулює перехід до стійких сільськогосподарських практик, які зможуть забезпечити продовольчу безпеку в умовах кліматичних змін, водночас підтримуючи збереження природних ресурсів і розвиток біоекономіки.

Наднаціональна візія зеленої трансформації, з одного боку, формує підстави для розвитку неформальних інститутів, що проявляються у формуванні традицій, звичаїв та культури відповідального використання природних ресурсів. Це включає розвиток екологічної свідомості серед населення, підтримку екологічних практик та сталих методів виробництва, що стають частиною суспільних норм і поведінки. З іншого боку, візія створює умови для прийняття наднаціональних правил, таких як міжнародні угоди та регламенти Європейського Союзу, що виступають формальними інструментами регулювання.

До основних міжнародних угод у сфері зеленої трансформації належать:

- Паризька кліматична угода (2015) – головна угода щодо боротьби зі зміною клімату, яка закріплює цілі щодо зменшення викидів парникових газів і обмеження глобального потепління на рівні нижче 2°C [17].

- Кіотський протокол (1997) – міжнародна угода, що зобов'язує розвинені країни скорочувати викиди парникових газів [18].
- Конвенція ООН про біорізноманіття (1992) – глобальна угода, спрямована на збереження біорізноманіття, стале використання його компонентів та справедливий розподіл вигод від використання генетичних ресурсів [19].

У рамках Європейського Союзу прийнято низку регламентів, які регулюють зелений перехід в аграрному секторі. До ключових регламентів ЄС, спрямованих на зелену трансформацію аграрного сектору, належать:

1. Регламент ЄС № 1307/2013 — про встановлення прямих виплат для фермерів у рамках Спільної сільськогосподарської політики (ССП). Цей регламент включає вимоги до екологічної компоненти (Greening), що зобов'язує фермерів дотримуватися певних екологічних практик для отримання фінансової підтримки [20].

2. Регламент ЄС № 1305/2013 — про підтримку розвитку сільських територій Європейським сільськогосподарським фондом розвитку сільських територій. Він передбачає фінансування проектів, що сприяють збереженню природних ресурсів, розвитку органічного землеробства та підтримки екологічно безпечних методів виробництва [21].

3. Регламент ЄС № 2018/848 — про органічне виробництво та маркування органічних продуктів. Цей регламент спрямований на стимулювання розвитку органічного сільського господарства та підтримку фермерів, які застосовують екологічно чисті методи виробництва [22].

4. Європейський кліматичний закон (Regulation (EU) 2021/1119) — закріплює мету ЄС досягти кліматичної нейтральності до 2050 року, що передбачає значні зміни в аграрному секторі, зокрема впровадження нових технологій і методів, що сприяють зниженню викидів вуглецю [23].

Розгляд цих регламентів дозволяє зрозуміти, як формальні інститути в рамках наднаціональної політики ЄС сприяють зеленій трансформації аграрного сектору, регулюючи екологічні стандарти та забезпечуючи підтримку фермерам для впровадження екологічно сталих методів виробництва.

Серед інституційних умов зеленої трансформації особливе місце займає Спільна аграрна політика ЄС (Common Agricultural Policy, CAP), яка об'єднує наднаціональну візію та наднаціональні правила в єдину цілісну систему. Вона сприяє реалізації заходів зеленої трансформації, підтримує перехід до біоекономіки та забезпечує виконання міжнародних зобов'язань ЄС щодо боротьби зі зміною клімату, збереження біорізноманіття та сталого використання природних ресурсів. Спільна аграрна політика передбачає комплекс регулятивних і стимулюючих інструментів, зокрема субсидії, гранти, податкові пільги та інші фінансові механізми для підтримки сільськогосподарських підприємств, які впроваджують органічне господарство та екологічно чисті технології. Ці інструменти допомагають фермерам у впровадженні сталих практик, знижують екологічне навантаження та стимулюють розвиток органічного виробництва, забезпечуючи стале використання природних ресурсів.

Окрім цього, реалізація Спільної аграрної політики та ініціатив щодо зеленої трансформації ЄС відбувається через функціонування таких спеціалізованих організацій, як Європейський сільськогосподарський фонд розвитку сільських територій (EAFRD) та Європейський інвестиційний банк (EIB).

Європейський сільськогосподарський фонд розвитку сільських територій (EAFRD) відіграє важливу роль у підтримці сталого розвитку сільських регіонів ЄС. Він надає фінансування для проектів, спрямованих на впровадження екологічно сталих практик у сільському господарстві, зокрема для розвитку органічного землеробства, збереження природних ресурсів та стимулювання біоекономіки. Фонд також підтримує модернізацію фермерських господарств, щоб вони могли відповідати вимогам зеленої трансформації.

Європейський інвестиційний банк (EIB) фінансує проекти, які сприяють скороченню викидів парникових газів, розвитку відновлюваної енергії, збереженню біорізноманіття та впровадженню технологій циркулярної економіки в аграрному секторі. EIB надає кредити та інвестиції для реалізації проектів, що підтримують зелену економіку,

забезпечуючи фінансові ресурси для масштабних екологічних інновацій у сільському господарстві.

Відтак, Зелений курс ЄС, відповідні спеціальні Регламенти ЄС, що спрямовані на регулювання процесів зеленої трансформації, Спільна аграрна політика ЄС та спеціалізовані організації (інституції) утворюють цілісну систему інституційних умов забезпечення зеленої трансформації сільськогосподарських підприємств ЄС в контексті переходу до біоекономіки. Ця система забезпечує гармонізацію екологічних, економічних та соціальних цілей, сприяючи впровадженню сталих практик у сільському господарстві, підтримці екологічно безпечного виробництва та досягненню міжнародних кліматичних зобов'язань.

Україна також поступово доеднується до сучасних трендів зеленої трансформації сільськогосподарських підприємств, особливо після підписання Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом, що відкриває для країни нові можливості інтеграції у європейський простір сталого розвитку та впровадження екологічно чистих технологій у аграрному секторі. Разом з тим, аналізуючи державні стратегічні документи, слід зазначити, що цілісної системи інституційних умов забезпечення зеленої трансформації сільськогосподарських підприємств в Україні поки що не сформовано, а цілі щодо реалізації концепції зеленого переходу, розвитку органічного сільського господарства та біоекономіки мають фрагментарний характер (табл. 1).

Аналізуючи основні стратегічні документи України в сфері зміни клімату, продовольчої безпеки та сталого розвитку, можемо відмітити, що заходи щодо реалізації концепції зеленого переходу є несистематизованими та фрагментарними. Хоча деякі документи передбачають певні кроки у напрямку екологічної модернізації, такі як підтримка енергоефективних інвестицій та розвиток органічного сільського господарства, ці ініціативи здебільшого не об'єднані у єдину цілісну стратегію, що свідчить про відсутність національної візії зеленої трансформації сільськогосподарських підприємств, особливо в контексті переходу до біоекономіки.

Таблиця 1. Контент-аналіз основних стратегічних документів України щодо сталого розвитку, продовольчої безпеки та зміни клімату на предмет обґрунтування заходів зеленої трансформації сільськогосподарських підприємств

№ п/п	Назва стратегії	Інформація щодо реалізації зеленої трансформації сільськогосподарських підприємств України
1.	Стратегія відновлення, сталого розвитку та цифрової трансформації малого і середнього підприємництва на період до 2027 року	Визначено операційну ціль - Стимулювання «зеленого переходу», яка передбачає підтримку сталих практик забезпечення «зеленого переходу» та екологічної модернізації малого і середнього підприємництва, зокрема шляхом фінансування енергоефективних інвестицій малого і середнього підприємництва та створення екоіндустріальних парків.
2.	Стратегія продовольчої безпеки України на період до 2027 року	Стратегічна ціль 1. Наповнення продовольчого ринку шляхом сприяння сталому розвитку виробництва сільськогосподарської продукції та харчових продуктів. Досягнення цілі передбачається шляхом розроблення та здійснення заходів підтримки виробників, спрямованих на розвиток галузей агропромислового комплексу, зокрема виробників органічної продукції, що дасть змогу стимулювати нарощування вітчизняного виробництва, насамперед тих видів продукції, споживання яких населенням країни не забезпечено в достатній кількості.
3.	Стратегія формування та реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2035 року	Стратегічна ціль 2. Пом'якшення зміни клімату та забезпечення соціально справедливого та економічно ефективного переходу до низьковуглецевого розвитку держави. Стратегічна ціль 3. Адаптація до зміни клімату, підвищення опірності та зниження ризиків, пов'язаних із зміною клімату. Для реалізації цих цілей визначено наступні заходи: збільшення площ сільськогосподарських угідь з органічним статусом та вуглецевим землеробством; проведення секторальних досліджень з оцінки ризиків, вразливості та прогнозування зміни клімату у сферах управління водними ресурсами, збереження біорізноманіття, лісового фонду, енергетики, громадського здоров'я, сільського господарства та ґрунтів, транспорту та інфраструктури, туризму.

*Складено автором на основі даних [24; 25; 26]

Стратегічні цілі або конкретні заходи щодо розвитку біоекономіки, як важливої складової сталого аграрного розвитку, не знаходять відображення в державних стратегічних документах України. Відсутність таких заходів у політичних програмах свідчить про те, що біоекономіка не є пріоритетним напрямком для українських органів державного управління, а отже зумовлює необхідність розробки стратегій зеленої трансформації сільськогосподарських підприємств та розвитку біоекономіки в контексті повоєнного відновлення держави та інтеграції до Європейського Союзу.

Щодо законодавчих актів, які виконують роль формальних інститутів у створенні інституційних умов зеленої трансформації сільськогосподарських підприємств України, варто виокремити Закон України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» [27]. Цей закон є важливим елементом нормативної бази, яка регулює виробництво екологічно чистих продуктів та створює підґрунтя для розвитку органічного сільського господарства. Він встановлює вимоги щодо виробництва, обігу та маркування органічної продукції, що сприяє підвищенню

екологічних стандартів у сільському господарстві.

В контексті зеленої трансформації, цей закон відіграє ключову роль у стимулюванні підприємств до переходу на органічне виробництво, що є одним із пріоритетів біоекономіки та сталого розвитку. Він забезпечує правові механізми для контролю за якістю продукції, регулює процес сертифікації та підтримує прозорість ринку органічної продукції. У поєднанні з іншими міжнародними угодами та стратегічними документами, закон сприяє гармонізації стандартів органічного виробництва з європейськими нормами, що важливо для інтеграції України до міжнародного ринку та сприяння зеленій трансформації.

Окрім Закону України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції», варто відмітити також такі закони, як: «Про охорону навколишнього природного середовища» [28], «Про альтернативні види палива» [29], «Про відходи» [30], а також «Про внесення змін до деяких законів України щодо відновлення та «зеленої» трансформації енергетичної системи України» [31]. Перелічені законодавчі акти є важливими елементами правового регулювання у сфері екологічної політики та зеленої трансформації в Україні.

Разом з тим, аналізуючи зміст перелічених законів, зауважимо, що вони містять фрагментарні регулятивні норми, які спрямовані на окремі аспекти екологічного регулювання. Наприклад, закони стосуються окремо захисту природного середовища, розвитку альтернативних видів палива або управління відходами, проте не формують цілісної системи інституційних умов для зеленої трансформації сільськогосподарських підприємств. Ця фрагментація свідчить про те, що в Україні на сучасному етапі відсутня систематизована національна візія зеленої трансформації, яка б інтегрувала всі ці напрямки у єдину концепцію переходу до біоекономіки.

Порівнюючи з Європейським Союзом, де вже сформована цілісна система інституційних умов для розвитку біоекономіки та зеленої трансформації сільськогосподарських підприємств, можна відзначити суттєві відмінності у рівнях розвитку цього процесу між

Україною та ЄС. У ЄС діє Спільна аграрна політика (CAP), яка забезпечує координацію зусиль з впровадження зеленої трансформації через різні інструменти, включаючи фінансові субсидії, гранти та податкові пільги для фермерів, що займаються органічним землеробством та використовують сталу практику. Крім того, у рамках Європейського зеленого курсу діють спеціальні програми, спрямовані на адаптацію аграрного сектору до викликів зміни клімату та стимулювання розвитку циркулярної економіки. Особливу роль у фінансуванні та реалізації заходів зеленої трансформації в ЄС відіграють такі інституції, як Європейський сільськогосподарський фонд розвитку сільських територій та Європейський інвестиційний банк.

Водночас в Україні інституційні умови зеленої трансформації перебувають на початковому етапі становлення. Хоча в країні існують певні ініціативи, такі як закони щодо органічного виробництва та охорони навколишнього природного середовища, вони мають фрагментарний характер і не об'єднані у єдину комплексну стратегію. Відсутність спеціалізованих організацій та інституцій, які б займалися реалізацією стратегічних ініціатив у сфері зеленої трансформації, значно уповільнює процес впровадження екологічних реформ в аграрному секторі України.

Таким чином, у той час як ЄС має розроблену систему з чіткими регламентами, інституціями та фінансовими механізмами для підтримки зеленої трансформації, в Україні цей процес ще не набув цілісного характеру. Потрібно розробити національну стратегію зеленої трансформації, яка б інтегрувала різні екологічні ініціативи, створити спеціалізовані інституції та активізувати участь у міжнародних екологічних угодах для впровадження сталого розвитку та біоекономіки.

Серед основних стратегічних векторів розвитку інституційних умов зеленої трансформації сільськогосподарських підприємств та біоекономіки в Україні пропонуємо наступні:

1. *Створення національної візії зеленої трансформації в рамках прийняття державного стратегічного документу - Національна стратегія зеленої*

трансформації сільськогосподарських підприємств та розвитку біоекономіки.

Одним з ключових стратегічних векторів є розробка та впровадження національної стратегії, яка визначатиме чітку візію та напрямки зеленої трансформації сільськогосподарських підприємств. Національна стратегія зеленої трансформації має стати основоположним документом, який забезпечить інтеграцію екологічних, економічних та соціальних цілей у сільськогосподарському секторі. Стратегія повинна враховувати сучасні виклики, такі як зміна клімату, деградація ґрунтів, втрата біорізноманіття та необхідність переходу до циркулярної економіки. Важливим аспектом цієї стратегії стане визначення ключових етапів переходу до біоекономіки та впровадження сучасних зелених технологій, що дозволять досягти екологічної стійкості та підвищити конкурентоспроможність аграрного сектору на міжнародній арені.

2. Прийняття законів відповідно до Угоди про асоціацію з Європейським Союзом та Зеленим курсом ЄС.

Реалізація концепції зеленої трансформації вимагає адаптації законодавчої бази України до європейських стандартів і нормативних актів. Необхідним кроком є прийняття низки законів, які гармонізуватимуть національні екологічні, економічні та соціальні норми із вимогами ЄС. Законодавчі ініціативи можуть включати розробку таких законів, як «Про зелену трансформацію сільського господарства», «Про біоекономіку в Україні» та «Про розвиток органічного землеробства». Ці нормативні акти повинні враховувати положення Угоди про асоціацію з ЄС, спрямовані на зменшення викидів парникових газів, збереження біорізноманіття та впровадження сталих моделей сільськогосподарського виробництва, відповідно до цілей Європейського зеленого курсу.

3. Розробка системи фінансування ініціатив зеленої трансформації та проектів біоекономіки.

Фінансова підтримка є ключовим елементом успішної реалізації зеленої трансформації. Важливим напрямом є створення системи фінансування екологічно сталих ініціатив та проектів у сфері біоекономіки. Створення спеціального фонду

зеленої трансформації дозволить залучати кошти для підтримки проектів з розвитку органічного землеробства, енергозберігаючих технологій, впровадження відновлювальних джерел енергії та розвитку циркулярної економіки. Окрім цього, важливою є участь державних банківських установ, таких як Державний експортно-імпорتنний банк України, у фінансуванні зеленої трансформації, зокрема за підтримки Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР) та Ради Європи. Механізми пільгового кредитування, грантів та субсидій допоможуть прискорити впровадження інноваційних екологічних рішень в аграрному секторі.

4. Розвиток механізму державної грантової підтримки сімейних ферм та малих фермерських господарств, які ведуть органічне сільське господарство.

Особлива увага повинна бути приділена розвитку малих фермерських господарств та сімейних ферм, які є основними постачальниками органічної продукції. Запровадження державної грантової підтримки для цих підприємств сприятиме впровадженню екологічно безпечних технологій виробництва, що відповідатимуть принципам сталого розвитку. Програми грантового фінансування мають стимулювати розвиток органічного землеробства, знижувати екологічне навантаження на довкілля та сприяти сертифікації органічної продукції. Це також сприятиме підвищенню якості продукції, створенню нових робочих місць у сільській місцевості та поліпшенню соціально-економічних умов життя сільських громад.

5. Створення ініціативи щодо залучення міжнародної донорської допомоги для розвитку біоекономіки як основного вектору повоєнного відновлення сільського господарства України.

У процесі післявоєнного відновлення України важливою складовою стане залучення міжнародної донорської допомоги для підтримки проектів біоекономіки. Міжнародні донори, такі як Європейська комісія, Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (ФАО) та Світовий банк, можуть надати фінансову та технічну підтримку для розвитку біоекономіки. Це сприятиме підвищенню стійкості аграрного сектору до змін клімату, допоможе відновити сільське

господарство та стимулювати експорт екологічно чистої продукції на європейські та міжнародні ринки. Біоекономіка стане важливим драйвером відновлення економіки, зменшуючи залежність від традиційних джерел енергії та сприяючи збереженню природних ресурсів.

Окреслені вище стратегічні вектори сприятимуть створенню національної системи інституційних умов для реалізації концепції зеленої трансформації сільськогосподарських підприємств та розвитку біоекономіки в Україні. Завдяки гармонізації із міжнародними стандартами, впровадженню сучасних екологічних технологій та залученню міжнародної допомоги, Україна зможе ефективно відповісти на виклики зміни клімату, забезпечити стале економічне зростання та інтеграцію в європейський простір сталого розвитку.

Висновки та перспективи подальших досліджень

Аналіз інституційних умов зеленої трансформації сільськогосподарських підприємств у контексті переходу до

біоекономіки демонструє, що Україна перебуває на початковому етапі становлення цілісної системи зеленої трансформації. Національні законодавчі та стратегічні ініціативи є фрагментарними, що ускладнює досягнення довгострокових цілей сталого розвитку та переходу до біоекономіки. Водночас, досвід ЄС, зокрема Спільна аграрна політика та регламенти Європейського зеленого курсу, показує, як систематизовані інституційні умови сприяють зеленій трансформації аграрного сектору. Для України важливо інтегрувати ці підходи через розробку національної стратегії зеленої трансформації, створення механізмів фінансування екологічних проектів і стимулювання розвитку органічного сільського господарства.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці науково обґрунтованих підходів до адаптації міжнародних стандартів зеленої трансформації в українському аграрному секторі, а також у дослідженні механізмів фінансової підтримки біоекономіки в контексті сталого розвитку сільських територій України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бурляй А. П., Бурляй О. Л. Інституційні засади розвитку екологічного сільського господарства. Приазовський економічний вісник. 2018. Вип. 6(11). С. 31-35.
2. Вострякова В. І. Інноваційне бізнес-моделювання в управлінні сталою циркулярною біоекономічною трансформацією підприємств АПК. *Київський економічний науковий журнал*. 2024. № 4. С. 31–32.
3. Поленкова М. В. Інституційні засади функціонування підприємств аграрного сектору ЄС в умовах сталого розвитку. Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. 2020. Вип. 25. С. 87–92.
4. Чала В. С. Концептуальна модель зеленої економіки у фреймі глобальних суспільних благ та сталого розвитку. Підприємництво та інновації. 2022. Вип. 25. С. 13–19.
5. Яценко О. М., Швиданенко О. А., Швиданенко Г. О. Циркулярна економіка як основа забезпечення сталого розвитку країни в контексті євроінтеграції. *Економіка і регіон*. 2022. № 4 (87). С. 150–166.
6. Veblen, T. *The Theory of the Leisure Class: An Economic Study of Institutions*. New York: Macmillan, 1899. 400 p.
7. Hamilton W. Institution. *Encyclopaedia of the Social Sciences*. V. VIII. New York, 1932. P. 84.
8. Hodgson G. M. What Are Institutions? *Journal of Economic Issues*, 2006. №40(1), 1-25.
9. North, D. C. *Institutions, Institutional Change and Economic Performance*. Cambridge: Cambridge University Press, 1990. 152 p.
10. Schmoller, G. *Grundriss der allgemeinen Volkswirtschaftslehre*. Leipzig: Duncker & Humblot, 1900. 804 p.

11. Stiglitz J. Challenges in the analysis of the role of institutions in economic development. The Institutional Foundations of a Market Economy. 2001. p. 15-28.
12. Мельник А. Ф., Васіна А. Ю., Желюк Т. Л., Попович Т. М. Національна економіка. К.: Знання, 2011. 463 с.
13. Шибяєва Н. В., Ткаченко С. Є., Бабан Т. О. Інституційне середовище як фактор формування та реалізації регуляторної політики. Науковий вісник Ужгородського університету: серія: Економіка; збірник наукових праць / редкол.: В. П. Мікловда, В. І. Ярема та ін. Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2016. Вип. 2 (48). С. 115-120.
14. Meadows, D. H., Meadows, D. L., Randers, J., Behrens, W. W. III. The Limits to Growth. New York: Universe Books, 1972. 205 p.
15. The European Green Deal. Brussels: European Commission, 2019. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en.
16. Farm to Fork Strategy. Brussels: European Commission, 2020. URL: https://food.ec.europa.eu/horizontal-topics/farm-fork-strategy_en.
17. Paris Agreement. United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC). Paris: UN, 2015. URL: <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement/the-paris-agreement>.
18. Kyoto Protocol to the United Nations Framework Convention on Climate Change URL. Kyoto: UN, 1997. URL: https://unfccc.int/kyoto_protocol.
19. Convention on Biological Diversity. Rio de Janeiro: UN, 1992. URL: <https://www.cbd.int/convention/>
20. Regulation (EU) No 1307/2013 of the European Parliament and of the Council of 17 December 2013 establishing rules for direct payments to farmers under support schemes within the framework of the common agricultural policy and repealing Council Regulation (EC) No 637/2008 and Council Regulation (EC) No 73/2009. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32013R1307>.
21. Regulation (EU) No 1305/2013 of the European Parliament and of the Council of 17 December 2013 on support for rural development by the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD) and repealing Council Regulation (EC) No 1698/2005. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32013R1305>.
22. Regulation (EU) 2018/848 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2018 on organic production and labelling of organic products and repealing Council Regulation (EC) No 834/2007. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32018R0848>.
23. Regulation (EU) 2021/1119 of the European Parliament and of the Council of 30 June 2021 establishing the framework for achieving climate neutrality and amending Regulations (EC) No 401/2009 and (EU) 2018/1999 («European Climate Law»). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32021R1119>.
24. Стратегія відновлення, сталого розвитку та цифрової трансформації малого і середнього підприємництва на період до 2027 року. Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 серпня 2024 р. № 821-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/uploads/public/66d/5ca/5cc/66d5ca5ccb1b5409965520.pdf>.

25. Стратегія продовольчої безпеки України на період до 2027 року. Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 липня 2024 р. № 684-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-strategii-prodovolchoi-bezpeky-ukrainy-na-period-do-2027-roku-ta-zatverdzhennia-operatsiinoho-planu-zakhodiv-z-ii-realizatsii-i230724-684>.
26. Стратегія формування та реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2035 року. Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 травня 2024 р. № 483-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-strategii-formuvannia-ta-realizatsii-derzhavnoi-polityky-u-sferi-zminy-klimatu-na-period-t300524>.
27. Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції: закон України від 10.07.2018 № 2496-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2496-19#Text>.
28. Про охорону навколишнього природного середовища: закон України від 25.06.1991 № 1264-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>.
29. Про альтернативні види палив: закон України: закон України від 14.01.2000 № 1391-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1391-14#Text>
30. Про відходи: закон України від 05.03.1998 № 187/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/187/98-%D0%B2%D1%80#Text>.
31. Про внесення змін до деяких законів України щодо відновлення та «зеленої» трансформації енергетичної системи України: закон України від 30.06.2023 № 3220-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3220-20#Text>.

REFERENCES

- Burliai, A. P., & Burliai, O. L. (2018). Instytutsiini zasady rozvytku ekolohichnoho silskoho hospodarstva [Institutional Foundations for the Development of Ecological Agriculture]. *Pryazovskyy Ekonomichnyi Visnyk*, 6(11), 31–35.
- Vostriakova, V. I. (2024). Innovatsiyne biznes-modeliuvannia v upravlinni staloiu tsyrkuliarnoiu bioekonomichnoi transformatsiieiu pidpriemstv APK [Innovative Business Modeling in Managing Sustainable Circular Bioeconomic Transformation of Agribusiness Enterprises]. *Kyivskyy Ekonomichnyi Naukovyy Zhurnal*, 4, 31–32.
- Polenkova, M. V. (2020). Instytutsiini zasady funktsionuvannia pidpriemstv ahrarnoho sektoru YeS v umovakh staloho rozvytku [Institutional Foundations of Agricultural Enterprises in the EU Under Conditions of Sustainable Development]. *Naukovi Zapiski Lvivskoho Universytetu Biznesu ta Prava*, 25, 87–92.
- Chala, V. S. (2022). Kontseptualna model zelenoi ekonomiky u freimi hlobalnykh suspilnykh blah ta staloho rozvytku [Conceptual Model of Green Economy in the Framework of Global Public Goods and Sustainable Development]. *Pidpriemnytstvo ta Innovatsii*, 25, 13–19.
- Yatsenko, O. M., Shvydanenko, O. A., & Shvydanenko, H. O. (2022). Tsyrukliarna ekonomika yak osnova zabezpechennia staloho rozvytku krainy v konteksti yevrointehratsii [Circular Economy as a Basis for Ensuring Sustainable Development in the Context of European Integration]. *Ekonomika i Rehion*, 4(87), 150–166.
- Veblen, T. (1899). *The Theory of the Leisure Class: An Economic Study of Institutions*. New York: Macmillan.
- Hamilton, W. (1932). Institution. *Encyclopaedia of the Social Sciences*, Vol. VIII, 84.

8. Hodgson, G.M. (2006). What Are Institutions? *Journal of Economic Issues*, 40(1), 1–25.
9. North, D. C. (1990). *Institutions, Institutional Change and Economic Performance*. Cambridge: Cambridge University Press.
10. Schmoller, G. (1900). *Grundriss der allgemeinen Volkswirtschaftslehre*. Leipzig: Duncker & Humblot.
11. Stiglitz, J. (2001). Challenges in the Analysis of the Role of Institutions in Economic Development. *The Institutional Foundations of a Market Economy*, 15–28.
12. Melnyk, A. F., Vasina, A. Yu., Zheliuk, T. L., & Popovych, T. M. (2011). *Natsionalna Ekonomika* [National Economy]. Kyiv: Znannia.
13. Shybaieva, N. V., Tkachenko, S.Ye., & Baban, T.O. (2016). Instytutsiine seredovyshche yak faktor formuvannia ta realizatsii rehuliatornoj polityky [Institutional Environment as a Factor in Forming and Implementing Regulatory Policy]. *Naukovyi Visnyk Uzhhorodskoho Universytetu: Seriia Ekonomika*, 2(48), 115–120.
14. Meadows, D.H., Meadows, D.L., Randers, J., & Behrens, W.W. III. (1972). *The Limits to Growth*. New York: Universe Books.
15. European Commission. (2019). The European Green Deal. Available at: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en.
16. European Commission. (2020). Farm to Fork Strategy. Available at: https://food.ec.europa.eu/horizontal-topics/farm-fork-strategy_en.
17. United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC). (2015). Paris Agreement. Available at: <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement/the-paris-agreement>.
18. United Nations. (1997). Kyoto Protocol to the United Nations Framework Convention on Climate Change. Available at: https://unfccc.int/kyoto_protocol.
19. United Nations. (1992). Convention on Biological Diversity. Available at: <https://www.cbd.int/convention/>.
20. European Parliament and Council. (2013). Regulation (EU) No 1307/2013 of 17 December 2013 Establishing Rules for Direct Payments to Farmers Under Support Schemes within the Framework of the Common Agricultural Policy and Repealing Council Regulation (EC) No 637/2008 and Council Regulation (EC) No 73/2009. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32013R1307>.
21. European Parliament and Council. (2013). Regulation (EU) No 1305/2013 of 17 December 2013 on Support for Rural Development by the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD) and Repealing Council Regulation (EC) No 1698/2005. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32013R1305>.
22. European Parliament and Council. (2018). Regulation (EU) 2018/848 of 30 May 2018 on Organic Production and Labelling of Organic Products and Repealing Council Regulation (EC) No 834/2007. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32018R0848>.
23. European Parliament and Council. (2021). Regulation (EU) 2021/1119 of 30 June 2021 Establishing the Framework for Achieving Climate Neutrality and Amending Regulations (EC) No 401/2009 and (EU) 2018/1999 («European Climate Law»). Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32021R1119>.
24. Kabinet Ministriv Ukrainy (2024). Stratehiia vidnovlennia, staloho rozvytku ta tsyfrovoy transformatsii maloho i serednoho pidpriemnytstva na period do 2027 roku [Strategy for the Recovery, Sustainable Development and Digital Transformation of Small and Medium Enterprises until 2027]. Schvaleno rozporiadzhenniam Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 30 serpnia 2024 r. № 821-r. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/uploads/public/66d/5ca/5cc/66d5ca5ccb1b5409965520.pdf>.

25. Kabinet Ministriv Ukrainy (2024). Stratehiiia prodovolchoi bezpeky Ukrainy na period do 2027 roku [Food Security Strategy of Ukraine until 2027]. Schvaleno rozporiadzhenniam Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 23 lypnia 2024 r. № 684-r. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-stratehii-prodovolchoi-bezpeky-ukrainy-na-period-do-2027-roku-ta-zatverdzhennia-operatsiinoho-planu-zakhodiv-z-ii-realizatsii-i230724-684>.
26. Kabinet Ministriv Ukrainy (2024). Stratehiiia formuvannia ta realizatsii derzhavnoi polityky u sferi zminy klimatu na period do 2035 roku [Strategy for Forming and Implementing State Policy in the Field of Climate Change until 2035]. Schvaleno rozporiadzhenniam Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 30 travnia 2024 r. № 483-r. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-stratehii-formuvannia-ta-realizatsii-derzhavnoi-polityky-u-sferi-zminy-klimatu-na-period-t300524>.
27. Verkhovna Rada Ukrainy (2018). Zakon Ukrainy «Pro osnovni pryntsyypy ta vymohy do orhanichnoho vyrobnytstva, obihu ta markuvannia orhanichnoi produktsii» [Law of Ukraine on the Basic Principles and Requirements for Organic Production, Circulation, and Labelling of Organic Products], № 2496-VIII, 10 lypnia 2018. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2496-19#Text>.
28. Verkhovna Rada Ukrainy (1991). Zakon Ukrainy «Pro okhoronu navkolyshnoho pryrodnoho seredovyscha» [Law of Ukraine on Environmental Protection], № 1264-XII, 25 chervnia 1991. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>.
29. Verkhovna Rada Ukrainy (2000). Zakon Ukrainy «Pro alternatyvni vydy palyva» [Law of Ukraine on Alternative Fuels], № 1391-XIV, 14 sichnia 2000. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1391-14#Text>.
30. Verkhovna Rada Ukrainy (1998). Zakon Ukrainy «Pro vidhody» [Law of Ukraine on Waste], № 187/98-VR, 5 bereznia 1998. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/187/98-%D0%B2%D1%80#Text>.
31. Verkhovna Rada Ukrainy (2023). Zakon Ukrainy «Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo vidnovlennia ta 'zelenoi' transformatsii enerhetychnoi systemy Ukrainy» [Law of Ukraine on Amendments to Certain Laws of Ukraine Regarding the Restoration and «Green» Transformation of the Energy System of Ukraine], № 3220-IX, 30 chervnia 2023. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3220-20#Text>.

Nina Petrukha, PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Construction Management, Kyiv National University of Construction and Architecture, Ukraine

Institutional conditions for ensuring the green transformation of agricultural enterprises in the context of the transition to a bioeconomy

Abstract

The article analyzes the institutional conditions for ensuring the green transformation of Ukraine's agricultural enterprises in the context of the transition to a bioeconomy. Specifically, it examines legal regulations, state support programs, and the international experience of the EU in promoting the development of environmentally sustainable agriculture. Special attention is paid to the study of national and international approaches to implementing a circular economy and organic farming, as well as an analysis of the challenges and prospects of their implementation in Ukraine. Recommendations are proposed for improving institutional mechanisms to support the green transformation of agricultural enterprises in the process of adapting to the requirements of a bioeconomy.

The aim of the article is to study the institutional conditions for the green transformation of agricultural enterprises in Ukraine in the context of the transition to a bioeconomy, taking into account international experience, and to develop proposals for strategic directions for their improvement.

Methodology. The research employs methods of analysis and synthesis to assess the institutional conditions for the green transformation; comparative analysis to examine the experiences of the EU and Ukraine; and generalization to formulate recommendations for improving institutional mechanisms.

Results. It has been proven that the adaptation of Ukraine's legal framework to European standards and the implementation of state programs to support environmentally sustainable agriculture are important factors for the successful green transformation of the agricultural sector. Strategic directions for improving institutional conditions that will facilitate the transition to a bioeconomy are proposed.

Keywords: green transformation; bioeconomy; agricultural enterprises; institutional conditions; state support; circular economy; organic farming; international experience.

Cite as: Petrukha, N. (2024). A Institutional conditions for ensuring the green transformation of agricultural enterprises in the context of the transition to a bioeconomy. *Economic analysis*, 34 (3), 174-189. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2024.03.174>